

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

bakalářské prezenční studium
2011 – 2012

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Pavla Škubalová, DiS.

Domácí násilí na ženách a subjekty podílející se na jeho
odstraňování

Praha 2012

**Vedoucí bakalářské práce:
Mgr. Simona Bejvlová**

JAN AMOS KOMENSKÝ UNIVERSITY PRAGUE

Bachelor Full-Time Studies
2011 - 2012

BACHELOR THESIS

Pavla Škubalová, DiS.

Domestic violence against women and bodies involved in its
removal

Prague 2012

**The Bachelor Thesis Work Supervisor:
Mgr. Simona Bejvlová**

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 29. 3. 2012

Pavla Škubalová

Poděkování

Chtěla bych poděkovat vedoucí bakalářské práce Mgr. Simoně Bejvlové a také Mgr. Haně Hanzelínové za cenné rady, podněty a připomínky při zpracování bakalářské práce.

Anotace

Tato práce se zabývá problematikou týkající se domácího násilí na ženách, a subjekty zapojenými do boje proti domácímu násilí. Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. Teoretická část je zaměřena na právní předpisy, které se zabývají touto problematikou. Základní pojmy, příčiny, formy a důsledky domácího násilí jsou zde také vysvětleny. Značná pozornost je věnována subjektům, které se podílejí na eliminaci domácího násilí. Praktická část obsahuje kazuistiku žen, které zažily domácí násilí z první ruky vlastní kůži.

Klíčové pojmy

domácí násilí, intervenční centrum, oběť, organizace, pachatel, policie, pomoc, týraná žena, zákon

Annotation

This thesis deals with the issue related to domestic violence against women, and entities involved in the fight against domestic violence. The work is divided into theoretical and practical part. The theoretical part is focused on legislation that deals with this problem. The basic concepts, causes, forms and consequences of domestic violence are also explained here. Considerable attention is given to entities that are involved in the elimination of domestic violence. The practical part contains case histories of women who experienced domestic violence first hand.

Key words

Domestic violence intervention center, victim, organization, offender, police assistance, abused women, law

OBSAH

ÚVOD	9
TEORETICKÁ ČÁST.....	11
1 LEGISLATIVA	12
2 DOMÁCÍ NÁSILÍ.....	15
2.1 Definice domácího násilí.....	15
2.2 Formy domácího násilí.....	16
2.2.1 Fyzické násilí	16
2.2.2 Psychické násilí	16
2.2.3 Sexuální násilí	17
2.2.4 Ekonomické násilí	17
2.2.5 Sociální násilí	17
2.2.6 Emocionální násilí.....	18
2.3 Znaky domácího násilí	18
2.4 Fáze domácího násilí.....	20
2.4.1 Fáze 1: Stupňování napětí	20
2.4.2 Fáze 2: Exploze	21
2.4.3 Fáze 3: Líbánky.....	21
2.5 Příčiny domácího násilí.....	22
2.5.1 Jednofaktorové příčiny	23
2.5.2 Multifaktorové teorie	23
2.6 Důsledky domácího násilí	25
2.6.1 Posttraumatická stresová porucha	26
2.6.1.1 Symptomy PTSP	27
2.6.1.2 Příznaky PTSP	28
3 SUBJEKTY PODÍLEJÍCÍ SE NA ODDAŇOVÁNÍ DN.....	29

3.1	Policie ČR	31
3.1.1	Povinnosti a práva násilné osoby při vykázání	32
3.1.2	Metoda SARA DN	34
3.2	Lékaři a pracovníci zdravotnických zařízení	36
3.3	Soud.....	37
3.4	Intervenční centra.....	38
3.4.1	Služby poskytované intervenčním centrem	38
3.5	Organizace, které pomáhají obětem DN	39
3.5.1	Občanské sdružení ROSA.....	39
3.5.1.1	Odborné sociální poradenství.....	40
3.5.1.2	Azylové ubytování	41
3.5.1.3	Telefonická krizová pomoc.....	42
3.5.2	Bílý kruh bezpečí	43
3.5.3	Acorus	44
3.5.3.1	Krizová pomoc	44
3.5.3.2	Odborné sociální poradenství.....	45
3.5.3.3	Azylový dům.....	45
	PRAKTICKÁ ČÁST	46
4	KAZUISTIKA	47
	ZÁVĚŘ	55
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	57
	SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	61
	SEZNAM OBRÁZKŮ	62

ÚVOD

Domácí násilí (dále jen DN) na ženách a subjekty podílející se na jeho odstraňování je téma této bakalářské práce. DN je v dnešní době velmi medializované a dostává se do podvědomí občanů. Je to téma, o kterém se velmi mluví, jak mezi odborníky, tak širokou veřejností. Dříve legislativa nebyla tak propracovaná jako je dnes. V posledních letech se začali přijímat nové zákony a opatření, které definují DN, trestají pachatele a pomáhají odstranit DN. Zákony přímo uvádějí, na které instituce se může oběť, v případě násilní, obránit.

Násilí je páčáno už odnedávna, pouze se o něm tolik nemluvílo. DN bylo velmi dlouho považováno za tabu. Mínění lidí, bylo takové, že se nic takového nemůže stát v „dobrých“ rodinách, že se tento problém objevuje u rodin, které mají nízké vzdělání, finanční problémy atd. Opak je ale pravdou. Tento problém se může objevit u jakékoli rodiny. DN mohou být ohroženy všichni členové rodiny. Podle statistik jsou nejčastějšími oběťmi DN ženy, a to v 92% - 98% případech (Matoušek In: Ševčík, 2011). Nejvíce ohroženy jsou ženy, které byly týrány jako děti, ženy které se vdaly hned, jak jim bylo osmnáct, byly těhotné ještě před svatbou nebo jsou z rozvrácené rodiny. DN také může vzniknout u žen, které si najdou partnera závislého na alkoholu, drogách, gamblera, vyžaduje perverzní sexuální praktiky nebo je promiskuitní. Ženy, na nichž je páčáno DN se stydí promluvit, a proto nikdo i několik let nepozná, že je žena týraná. Když se stane, že se někdo o násilí doví, tak týraná žena zapírá, vymýšlí si výmluvy, omlouvá násilníka.

DN je závažným patologickým jevem s vysokou latencí. Projevy a formy jsou různé. Jde o fyzické násilí, psychické násilí, sexuální násilí, které se kombinují a postižení jsou všichni členi rodiny. DN zanechává dlouhodobé rány, ať fyzické, tak hlavně psychické. Nepochopitelné je, že si nejvíce ubližují ti lidé, jejichž vztahy by neměli být se záští, zlem a agresí, ale měli by být nejupřímnější. Rodina je v roli ochránitele a ve chvíli, kdy v rodině dochází k násilí, přestává rodina tuto roli plnit.

Ve chvíli, kdy k násilí dochází, se z domova, který ztrácí funkci útočiště, stává nebezpečné a nepředvídatelné místo.

Jakýkoli druh násilí nelze nijak omluvit. Ať už se jedná o týrání fyzické nebo psychické, nemůže být bráno jako soukromá záležitost, neboť je zde vyjádřena moc nad druhou osobou. Součástí domácího násilí jsou, bohužel i děti, které násilí přihlíží a v dospělém věku mohou takové chování sami napodobovat.

Cílem práce je informovat čtenáře o problematice DN a o jeho průběhu. Dále se zde čtenář dozví, na jaké subjekty nebo organizace se může obrátit v případě, že on sám se s DN setká nebo ví o někom, kdo potřebuje pomoc.

Praktická část bakalářské práce je zaměřena na případové studie, kazuistiky. Všechny kazuistiky jsou zaměřeny na domácí násilí páchané na ženách. Ve všech případech se ženy seznámily nebo se provdaly za úžasného, milého muže, se kterým chtějí založit rodinu. Bohužel se ale nakonec z úžasného a milého partnera vyklube netvor, který jim ubližuje, shazuje a manipuluje s nimi, jak s loutkami. I přesto, že ženy nechají svého partnera i několik let s nimi takto manipulovat, se nakonec rozhodnou pro radikální krok. Jedna z nich se obrátí na pomoc v azylovém domě, další ženě pomůže se odstěhovat do jiného města a v poslední kazuistice ženě pomůže její matka.

TEORETICKÁ ČÁST

1 LEGISLATIVA

Domácí násilí a jeho existence byla v České republice (dále jen ČR) vnímána poměrně dlouho dobu jako soukromá záležitost. Postupně byl ten to jev společností přijat a společnost si uvědomila, že má celospolečenský dopad. Až v roce 2007 byl pojem domácí násilí definován (Interdisciplinární tým města Brna, [online]. [cit. 2012-01-09]).

Proti formám domácího násilí chrání oběť především Listina základních práv svobod, zákon o rodině, trestní zákoník, občansko-soudní řád, zákon o sociálních službách a zákon, kterým se mění zákony v oblasti ochrany před domácím násilím, zákon č. 135/2006 Sb., na ochranu před domácím násilím.

Listina základních práv a svobod

Listina základních práv a svobod (dále jen LZPS) je nadřazena všem ostatním právním aktům, které jí jsou podřízeny. Ústavní zákony jsou na stejné úrovni jako LZPS. Základní lidská práva a svobody, které se týkají problematiky domácího násilí, jsou v LZPS umístěny v hlavě druhé.

Problematikou domácího násilí se zabývají ustanovení čl. 1 LZPS, který prohlašuje, že *lidé jsou svobodní a rovní v důstojnosti i v právech* a čl. 6 odst. 1, že *každý má právo na život*.

Dále pak čl. 7 LZPS, který garantuje nedotknutelnost osoby a zákaz ponižujícího, krutého a nelidského zacházení. Čl. 10 odst. 1 LZPS zaručuje, že každý má právo na zachování své důstojnosti, osobní cti, dobré pověsti a na ochraně jména. Čl. 12 LZPS upravuje nedotknutelnost obydlí bez souhlasu toho, kdo v něm bydlí. Zákonem do nedotknutelnosti jsou dovoleny zásahy, které jsou nezbytné pro ochranu života nebo zdraví osob pro odvrácení závažného ohrožení veřejné bezpečnosti a pořádku a také pro ochranu práv a svobod druhých. Toto ustanovení má návaznost na § 21

zákona č. 283/1991 Sb., o Policii ČR, ve znění pozdějších předpisů, podle kterého je policista oprávněn otevřít byt nebo jiný uzavřený prostor, vstoupit do něho a provést v souladu s tímto zákonem potřebné služební zákroky, služební úkony nebo jiná opatření k odvrácení bezprostředního nebezpečí, je-li důvodná obava, že je ohrožen život nebo zdraví osoby anebo hrozí-li větší škoda na majetku (Listina základních práv a svobod).

Zákon č. 135/2006 Sb., na ochranu před domácím násilím

Nový zákon č. 135/2006 Sb., na ochranu před domácím násilím, nabyl účinnost 1. ledna 2007. Díky tomu to zákonu se mění některé zákony v oblasti ochrany před DM. Změna se týká zákona o Policii České republiky, občansko-soudního řádu, trestního zákona, zákona o sociálním zabezpečení a zákona o působnosti orgánů České republiky v sociálním zabezpečení. Změna zákona o Policii ČR je ustanovena v části první čl. I, § 21a až 21š a §42n, který zahrnuje institut vykázaní. Na základě zjištěných skutečností, že v domácnosti se odehrává DN, může policista vykázat násilnou osobu z bytu a to na dobu deseti dnů. Druhá změna se týká občansko-soudního řádu. Je uvedena v druhé části čl. II, jako další institut před DN, který je speciálním typem předběžného opatření nařízeného soudem podle § 76b zákona č. 99/1963 Sb., občansko-soudní řád. Cílem je zajistit ochranu ohrožené osoby a ochranu společného obydlí, kde docházelo k incidentům DN. Další zákon, který se změnil, je zákon o sociálním zabezpečení. Je to zákon na pomoc osobám ohrožených násilím a podle tohoto zákona pracují intervenční centra (dále jen IC). Díky tomuto zákonu se osobám ohroženým DN dostává pomoci v IC. Pomoc je sociální, lékařská, psychologická, právní a azylová (Zákon č. 135/2006 Sb., na ochranu před domácím násilím).

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

Tento zákon je rozdělen na obecnou a zvláštní část. V obecné části jsou obsaženy podmínky odpovědnosti. Ve zvláštní části jsou definovány trestné činy.

V této části kapitoly se zaměřuji na trestné činy, kterých se může pachatel dopustit na oběti domácího násilí. Trestní činy, které jsem vybrala, patří k nejčastějším činům, za které může být pachatel potrestán.

Trestného činu týrání osoby žijící ve společném bydlí uvedeného v § 199, dle zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, se dopouští ten, *kdo týrá osobu blízkou nebo jinou osobu žijící s ním ve společném obydlí*. Pachatel, který se dopustí této trestné činnosti, může být potrestán odnětím svobody na dobu od šesti měsíců až čtyři roky.

Další § 171 omezení osobní svobody, podle zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, uvádí že, *kdo jinému bez oprávnění brání užití osobní svobody*, pachatel za tento trestní čin může být potrestán odnětím svobody na dva roky až osm let (Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů).

Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině

Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, uvádí v § 18, že muž a žena mají v manželství stejná práva a povinnosti. Muž a žena mají v manželství stejná práva a stejné povinnosti. Jsou povinni žít spolu, být si věrni, vzájemně respektovat svoji důstojnost, pomáhat si, společně pečovat o děti a vytvářet zdravé rodinné prostředí (Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině).

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách

Telefonická krizová pomoc, azylové domy, krizová pomoc a intervenční centra se řídí podle zákona 108/2006 Sb., o sociálních službách, a to v paragrafu 55, 57, 60 a 60a (Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách).

2 DOMÁCÍ NÁSILÍ

2.1 Definice domácího násilí

Vágnerová (2008, s. 633) definuje domácí násilí jako „zneužití postavení a moci, kterou pachatel v rodině má. Projevuje se nepřiměřenými požadavky, vynucováním podřízenosti oběti a kontroly nad jejím životem. Toho je dosahováno násilím, event. vyhrožováním a využíváním strachu z další újmy.“

Dle Bílého kruhu bezpečí DN je „fyzické, psychické nebo sexuální násilí mezi intimními partnery, tj. manžely, druhy apod., ke kterému dochází v soukromí, tedy mimo kontrolu veřejnosti. Intenzita násilných incidentů se zpravidla stupňuje a u oběti vede ke ztrátě schopností včas zastavit násilné incidenty a efektivně vyřešit narušený vztah. Domácí násilí je jednostranné, agresor a oběť se nikdy nemění role.“ (Bílý kruh bezpečí, [online]. [cit. 2012-03-01]).

Ze zákona č. 135/2006 Sb. vyplývá, že, *domácí násilím se rozumí opakované násilné jednání nebo opakované vyhrožování násilným jednáním, v důsledku kterého dochází, nebo hrozí, že dojde k nebezpečnému útoku proti životu, zdraví, svobodě nebo lidské důstojnosti, mezi osobami, které jsou či byly spolu v intimním, rodinném či jiném obdobném vztahu a žijí ve společně obydleném bytě nebo domě. V rámci domácího násilí lze jednoznačně identifikovat osobu násilnou i osobu ohroženou, proti níž takové útoky nebo výhrůžky útokem směřují.*“ (Králičková, 2011).

2.2 Formy domácího násilí

DN má několik forem. Řadíme sem násilí fyzické, psychické, sexuální a ekonomické. Můžeme sem zařadit i násilí emocionální a sociální. Rozdělení je nepřesné, protože je založeno na teoretické úrovni. Jednotlivé formy DN se mohou v praxi prolínat, protože spolu úzce souvisejí (Buskotte, 2008).

2.2.1 Fyzické násilí

Fyzické násilí je jednou z nejčastějších forem násilí. Následky fyzických útoků jsou více či méně viditelné, neboť zanechávají stopy v podobě modřin, jizev, zaschlé krve, popálenin, zlomenin. Tyto bolestivé útoky, nesoucí riziko poškození zdraví, mohou vyústit až v přímé ohrožení života (Acorus, [online]. [cit. 2012-01-03]).

Tento druh násilí začíná „nevinným“ pohlavkem, pokračuje fackou, postrkováním, kopáním, škrcením, napadením různými předměty nebo zbraněmi. V některých případech to může skončit pokusem o vraždu, případně vraždou (Buskotte, 2008).

2.2.2 Psychické násilí

Psychické násilí se může vyskytovat samostatně, ale mnohem častěji souvisí s násilím fyzickým. Z počátku se rozvíjí řetězec fyzického násilí, později se k fyzickému násilí přidávají i nadávky a ponižování, kterým je ohrožená osoba vystavena. Na první pohled není zřejmé, zda je osoba skutečně psychicky týraná. Z tohoto důvodu je dokazování velmi obtížné. Ohrožená osoba si zprvu nemusí uvědomovat, že se jedná o psychické násilí. Do psychického násilí můžeme zahrnout soustavné ponižování, urážení, hrubé nadávání, snižování osobních kvalit, vyhrožování, zesměšňování na veřejnosti, zastrašování, využívání mocenských privilegií, znevažování schopností ohrožené osoby.

2.2.3 Sexuální násilí

Sexuální násilí v partnerském vztahu je velmi těžko rozpoznatelné a dokazatelné, protože se odehrává v intimním prostředí beze svědků a nezanechává stopy v případě dokazování. Za sexuální násilí se považuje znásilnění, vynucování si sexuálního styku nebo sexuálních praktik proti vůli ohrožené osoby, jednání s ohroženou osobou pouze jako se sexuálním objektem, sexuální napadání nebo napadání erotických částí těla, atd. (Acorus, [online]. [cit. 2012-01-03]).

2.2.4 Ekonomické násilí

Je vyznačováno tím, že žena musí o peníze prosit, dostává příděly, obstarávání vlastního příjmu je jí zakázáno. V případě, kdy má žena zakázáno pracovat nebo je-li do pracovní činnosti nucena a o jejím výdělku rozhodně partner, mluvíme o ekonomickém násilí. V tomto případě je ženě do cesty postavena obrovská bariéra. A to, že svému muži či partnerovi se bojí protirečit a postavit, z důvodu finanční závislosti. (Bruskotte, 2008).

2.2.5 Sociální násilí

Ve své knize Ševčík (2011, s. 50) sociální násilí vymezuje jako „*využívání dětí a jiných osob jako prostředku nátlaku na ohroženou osobu, zákazy kontaktů s rodinou a s přáteli*“. Postupně tímto omezováním násilník získává absolutní moc nad ohroženou osobou. Naprostou kontrolou sleduje každý pohyb oběti, díky níž se dozví kam a s kým jde a co bude dělat. Na základě těchto poznatků dává příkazy, uděluje zákazy a vyhrožuje. Z velkého nátlaku se ohrožený jedinec sám začíná postupně stahovat ze sociálních kontaktů.

2.2.6 Emocionální násilí

Emocionální násilí se orientuje na osoby, zvířata a věci, vůči kterým je ohrožená osoba citově vázána. Jsou to například děti, rodiče, sourozenci, apod. Ohledně zaměření na zvířata sem můžeme zařadit vyhrožování likvidací domácích zvířat nebo její provedení. Mezi věci patří ničení věcí ve vlastnictví ohrožené osoby nebo věci představující nenahraditelnou vzpomínku. Jde například o dárky od rodičů, fotografie, a jiné (Acorus, [online]. [cit. 2012-01-03]).

2.3 Znaky domácího násilí

Pokud v rodině dojde k nějakému násilnému incidentu, nemusí se hned jednat o DN. O DN by se jednalo v případě, že by byly naplněny všechny čtyři definiční znaky. V případě nenaplnění všech čtyř definičních znaků, by se mohlo jednat o jinou podobu domácího násilí. Avšak s největší pravděpodobností budou chybějící znaky brzy naplněny. (Ševčík, 2011).

Kombinací několika forem mohou násilné incidenty nabývat různých podob. Nejčastější formou DN u nás je kombinace fyzického a psychického násilí. Psychické ponižování je v jednotlivých incidentech zastoupeno fyzickým napadením obětí. Týrání, sexuální obtěžování či vynucování sexuálních aktivit se vyskytuje výjimečně (Střílková, 2009).

Opakovanost a dlouhodobost

Zda se jedná o DN nelze určit po jednom útoku jakéhokoli charakteru. Ale nelze vyvrátit, že se zrovna jedná o jeho začátek (Ševčík, 2011).

Eskalace

Vzrůstající intenzitou se vyznačují jednotlivé násilné útoky. Začíná to útoky proti lidské důstojnosti, následují útoky na zdraví a končí útoky proti lidskému životu. Z počátku DN není chápáno jako trestný čin, neboť do násilného vztahu přichází fáze klidu a usmiřování. Následně se stupňuje rozvoj agrese, zkracuje se fáze klidu a usmiřování a vzniká tzv. spirála násilí (Střílková, 2009).

Vzájemná blízkost osob

V minulosti byli oba aktéři, nebo ještě jsou, blízkými osobami. K DN může docházet jak uvnitř reálného partnerského vztahu (v manželství či dlouhotrvajících vztazích), tak i mezi rodiči a dětmi (Střílková, 2009).

Uplatnění moci a kontroly

Platí zde nerovné postavení pachatele a oběti, přičemž v průběhu opakovaných incidentů se role nemění. Nad životem oběti uplatňuje pachatel kontrolu a to především v sociálních kontaktech a v ekonomické oblasti. V každodenním životě uplatňuje pachatel násilnou moc nad obětí (Střílková, 2009).

Páchání násilí v soukromí

V soukromí společného obydlí nejčastěji dochází k násilí z pravidla beze svědků, ale může se odehrávat i jinde, např. na chatě, v hotelu apod. Útoky, které zapadají do schématu DN se mohou vyskytovat třeba i na veřejnosti. (Střílková, 2009).

2.4 Fáze domácího násilí

Důvody, jako jsou například běžné konflikty, ztráta pracovního místa, a podněty, které vyvolávají násilní chování, mohou být různorodé. Chování muže od doby co poprvé „zaútočil“ a další průběh a vývoj vztahu je vždy totožný.

Scénář DN je většinou velmi podobný. Opakují se frekvence přestupků v chování a začínají být čím dál častější. Velmi rapidně se stupňuje síla a intenzita. Po konfliktu mají muži tendenci se omlouvat a slibovat, že už se to nikdy nestane. Na nějakou dobu jsou někteří z nich schopni své slovo dodržet. Dříve či později se celá situace bude opakovat, bude brutálnější a bude se i stupňovat. „Cykly násilí“, tento jev popsala americká psycholožka dr. Leonore Walker. Jde o fáze či cykly násilí dělí se do tří stupňů. (Buskotte, 2008).

2.4.1 Fáze 1: Stupňování napětí

V první fázi žena pociťuje velmi negativní a napjatou atmosféru. Muž začne být verbálně agresivní v případě stálých hádek, kdy se cítí být ženou vyprovokován. V takovýchto situacích se žena snaží být opatrnější, aby se to v budoucnu neopakovalo. Aby zabránila zbytečným konfliktům a hádkám, tak se žena svému muži (partnerovi) raději vyhýbá. Aby jejich problémy nevyšli najevo a nedozvěděli se o nich sousedé a známí, snaží se žena držet celou situaci v naprostém klidu.

Ženy, které se již s cykly explozí setkaly dříve, se chovají jinak. I přes to, že se na základě svých zkušeností snažily zachovat klid a chladnou hlavu, tak vědí, že násilné chování ze strany partnera se bude opakovat. Jsou i případy, kdy žena toto „vysoké napětí“ vycítí a sama od sebe se pokusí vycítěnou katastrofu vyprovokovat. A to jen z důvodu, aby celou věc měla co nejrychleji a nejdříve za sebou.

2.4.2 Fáze 2: Exploze

Poměrně dlouho může trvat první fáze, fáze stupňování napětí. Muž nechá své agresi volný průběh, která „se uvolní“ a právě tím vyvrcholí napětí. Žena málokdy dokáže odhadnout situaci. Kdy daná situace nastane a jak dlouho to bude trvat, žena neví ani netuší. Nakonec zjistí a přesvědčí se, že nad partnerovým jednáním nemá vůbec žádnou kontrolu.

Kontakt s násilným chováním a bezprostřední reakce na něj jsou u různých typů povah různorodé. Emocionální kolaps, který může trvat několik hodin, u některých případů i několik dní, může utrpět některá z žen. Situace, ve které momentálně jsou, shledávají jako bezvýchodnou a beznadějnou a díky ní jsou velmi často deprimované, nešťastné a zoufalé. Z důvodu duševního rozpoložení není žena schopna protireakce, neboť velmi slabá (Buskotte, 2008).

2.4.3 Fáze 3: Libánky

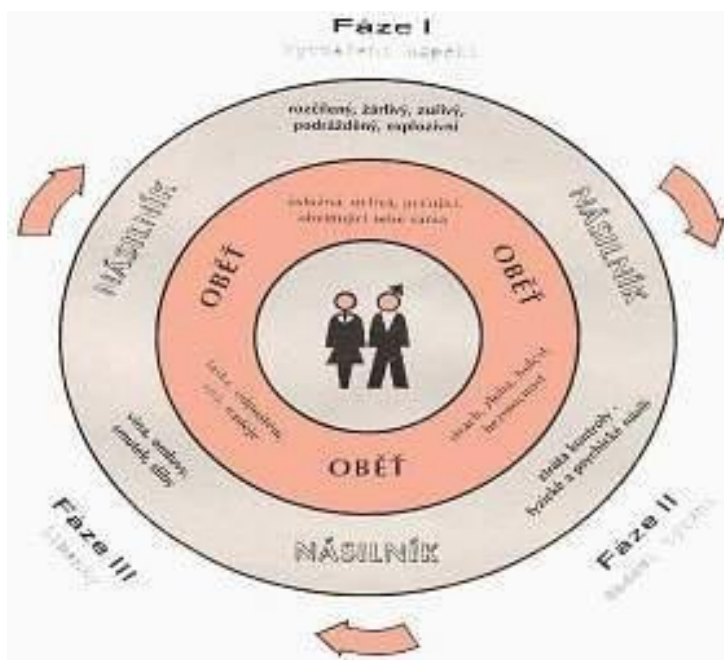
Po relativně krátce trvacím fázi fyzické exploze následuje tzv. fáze „libánek“. Tato fáze je charakterizována partnerovými omluvami, nošením různých dárků, květin a přehnaným zahrnováním něhy. Nejen postižené ženy, ale také sami muži, tuto fázi považují za velmi nadějnou, ba dokonce za romantickou.

Z důvodu výčitek svědomí, ze špatného chování k ženě, si většina mužů přeje vrátit čas. Snaží se ženě dokázat, že je jim to líto, a dávají jí najevo, že se ponaučili. Slibují, že se to už nikdy nestane, omlouvají se a vše mnohokrát vysvětlují.

Dříve či později přijde další fáze cyklu, vše začne od začátku, a v tu chvíli přichází ze strany ženy hluboké zklamání. V mnoha případech to začíná výčitkami. Část viny se snaží pachatel připsat i své partnerce a to po fázi omluv, slibů a pozorného chování. V tomto varovném okamžiku, ve kterém se žena nachází, fáze tři opět přechází do fáze jedna. Po verbálních útocích a narážkách, muž začne svádět vinu na ženu. Z napjaté

situace začne stoupat agrese a později dochází k brutálnímu vyhocení celé situace. V tuto chvíli začíná tzv. spirála násilí (Buskotte, 2008).

Obrázek 1 : Fáze domácího násilí



Zdroj: Magdalenium [online]. [cit. 2011-11-25]. Dostupné z WWW: < <http://www.magdalenium.cz/index.php?nid=4875&lid=CZ&oid=643226> >

Na obrázku můžeme vidět jednotlivé fáze jak jdou po sobě a během DN se opakují do té doby, než žena opustí násilníka.

2.5 Příčiny domácího násilí

Pro vysvětlení příčin DN existuje mnoho teorií. První pokusy byly původně založeny na jednofaktorových teoriích (Ševčík, 2011).

2.5.1 Jednofaktorové příčiny

První teorie, zabývající se příčinami domácího násilí, byly **jednofaktorové**:

Psychologická teorie

První teorie, která se koncentrovala na psychiku agresora, byla teorie psychologická. Tato teorie předpokládá, že příčiny týrání partnera tkví v povahových zvláštностech pachatele, které jsou psychologického rázu. V další fázi vývoje se psychologický přístup zaměřuje na oběti DN. Oběti jsou řazeny do určité psychologicky ohraničené skupiny. Dále se vývoj zaměřuje na identifikaci povahových zvláštností typické oběti DN. Typickou zvláštností je viktimogenní znak snížené sebevědomí, které také může být příčinou DN (Čírtková, 2004).

Biologicko-genetická

Tato teorie vysvětlovala jen obecné predispozice k agresivnímu chování.

Sociologická teorie

Tato teorie se shoduje s genderovou. Oběmi těmito teoriemi je DN vnímáno jako produkt „typicky mužské společnosti.“

2.5.2 Multifaktorové teorie

Multifaktorové teorie jsou jedny z modernějších teorií. Teorie D. G. Duttona je jedna z neznámějších teorií, která představuje čtyři příčiny DN.

Makrosystémová teorie

DN je ve společnosti podporováno a udržováno převládající hierarchií hodnot, která je založena na nadvládě a dominanci mužů.

Exosystémová teorie

Exosystém představuje životní a sociální okolí jedinců, kterým jsou ovlivňovány. Působí na mě formální i neformální struktury a životní situace, může jít o nezaměstnanost, nízký příjem a nízké vzdělání a nedostupnost sociální sítě.

Mikrosystémová teorie

Mikrosystémová teorie je reprezentovaná samotnou rodinou. Můžeme sem zahrnout soukromí rodiny a s ním spojené obtížné uplatňování mechanismů sociální kontroly, předepsané role v rodině a znalost druhého partnera, neformální právo, které ovlivňuje život členů rodiny. Partneři znají reakce partnera na běžné i zátěžové situace, proto ví, co si k němu mohou dovolit a vědí, jak partnera v dané situaci zranit či utěšit.

Ontogenická teorie

Ontogenetická teorie násilí stojí zvlášť. Tato teorie se orientuje na individuální charakteristiku pachatele a oběti a jejich vzájemné interakce. (Huňková, 2004).

2.6 Důsledky domácího násilí

U DN se velmi často setkáváme s tzv. mnohonásobnými oběťmi. Fyzicky, psychicky či sexuálně jsou zraňovány oběti DN, často opakovaně a to osobou, které důvěřovaly, navázaly s ní partnerský vztah anebo obývají společnou domácnost, neboť jsou s ní v příbuzenském poměru. Ničící účinky na fyzický i psychický stav ohrožené osoby má DN v jakékoli podobě. Z důvodu tělesné provázanosti a závislosti na trýzniteli je oběť značně paralyzována. (Ševčík, 2011).

Dvě třetiny žen, které byly doma zneužívány, utrpěly fyzické zranění. Toto prokázala jedna z německých studií. Za „lehčí“ zranění se dají považovat např. modřiny, bolesti a pohmožděniny, ale mohou to být i mnohem horší věci jako je např. otevřené rány, zranění hlavy, tržné rány v obličeji, popáleniny nebo zlomeniny všeho druhu, které mohou způsobit těžké ublížení na zdraví. Lékařskou pomoc musela vyhledat jedna třetina těchto žen hned po útoku, protože zranění byly velmi vážná. I přesto, že byla hospitalizace v podstatě nutná, některé ženy se rozhodly bezprostředně po ošetření nemocnici opustit, protože se styděly anebo se obávaly důsledků.

Oběti DN bolesti či zranění jakýmkoli způsobem zlehčují, utajují nebo lžou o jejich skutečné příčině. Z těchto příčin může nastat riziko, že počáteční psychosomatické komplikace žena ani její okolí nepostřehne. Pokud si žena nedokáže přiznat, že už se jedná o DN, není možnost problémy zachytit v prvopočátcích, správně zakročit, či ženě včas pomoci.

Každý z nás potřebuje místo, kde by mohl nalézt klid a bezpečí, avšak žena, která je doma týraná, zneužívána či je s ní špatně zacházeno, takové místo nemá. V takovém to nebezpečném prostředí nemá žena možnost si odpočinout a neustále žije v nejistotě, kdy přijde další katastrofa. Působením těchto stavů dochází k různým psychosomatickým problémům, mezi které můžeme zařadit deprese, bolesti hlavy, noční můry, zažívací problémy a celkově vyšší náklonnost k nemocem všeho druhu. Potýkání se s násilím je velký stres, jež je značně vyčerpávající.

Soužití s násilím může za určitých okolností vést k tzv. traumatu. Trauma je „termín, kterým popisuje události, jež jsou nám do té míry nepochopitelné, tudíž je to našeho dosavadního života neumíme zařadit, vysvětlit si je, natož je pochopit. Traumata jsou tedy „události“, které jsou silnější než naše mysl. Vnitřní rovnováha je buď na určitou dobu, v mnoha případech dokonce natrvalo poškozena, narušena, či naprosto zničena.“

Ženy s postižením reakce či symptomy, které se u nich objevují, neznají, tudíž si je neumí vysvětlit. Tato nejistota je znepokojuje a přivádí je do stavu nejistoty a neklidu. Na základě těchto stavů se žena začne cítit být mimo realitu, může mít výpadky paměti až panické stavy, apod. Díky těmto symptomům se začíná objevovat syndrom týrané ženy.

Mezi další dopady traumatu zařazujeme například závažnou spánkovou poruchu, citová nevyrovnanost a labilita. Může se stát, že z ničeho nic žena začne bezdůvodně plakat či jí přepadne pocit deprese. Tyto stavy jsou bezprostředně nebezpečné. Ženu vyčerpávají, jsou pro ni nepříjemné a zároveň zneklidňují blízké včetně dětí.

Mnoho lidí se snaží následky traumatických situací zažehnat alkoholem či léky, což je z velké části nebezpečné. Alkohol a léky pomohou oběti traumatizující situaci potlačit, nikoli vyřešit. Po dlouhodobém užívání se léky nebo alkohol stanou součástí života a oběť se může stát na těchto „ulehčujících“ prostředcích závislá. Aby k takovýmto situacím nedocházelo, měla by se oběť zamyslet nad tím, zda je schopna se se svým traumatem schopna vypořádat a vyrovnat sama nebo zda-li nebude lepší vyhledat profesionální pomoc (Buskotte, 2008).

2.6.1 Posttraumatická stresová porucha

Syndrom týrané ženy (angl. Battered Woman Syndrom, BWS) popsala v letech 1979 – 1984 spisovatelka L. Walkerová ve své knize Týraná žena (The Battered Woman), ve které popsala psychologický profil oběti DN. O několik let později vydala

další svoji knihu, pod názvem Syndrom týrané ženy, ve které zaznamenává zrod syndromu (Čírtková, 2008).

PTSP můžeme definovat jako reakce na extrémní traumatickou událost. Jde především o události, ohrožující život, zdraví, tělesnou integritu nebo důležité hodnoty. Do hluboké beznaděje se může člověk dostat v případě mimořádného ohrožení nebo akutního ohrožení života. Dle epidemiologického výzkumu přibližně jedna třetina populace v Evropě se minimálně jednou v životě potkala s traumatickou událostí, která může vést k traumatizaci. Existují však faktory podporující rozvinutí PTSP. Pokud ihned po události postižená osoba nedostane nedostatečnou podporu, rozvinou se tyto faktory, které dopomáhají oběti být ve špatném fyzickém stavu (Acorus, [online]. [cit. 2012-03-13]).

2.6.1.1 Symptomy PTSP

Symptomy syndromu týrané ženy se zaměřují na vztah s agresorem. Popisují, jak se oběť vůči týrajícímu pachateli chová a jak svůj vztah s ním prožívá (Čírtková, 2008).

Jestliže má někdo zkušenost s tragickou událostí, reaguje na ni úzkostlivě a zoufale. Mezi normální reakce na prožité trauma patří úzkostně prožívání nebo poruchy spánku. Symptomy PTSP se mohou dělit do tří základních skupin. Symptomy, které vracejí zpět k traumatu, obranné mechanismy, které napomáhají zabránit návratu traumatických vzpomínek a tělesné projevy.

Mezi symptomy, které vracejí zpět k traumatu, můžeme zahrnout úzkostné sny, deprese, panické akty nebo opakované znovuprožívání traumatu nebo jeho částí.

Do obranných mechanismů, které napomáhají zabránit návratu traumatických vzpomínek, patří například zneužívání alkoholu a drog, sebepoškozování, vyhýbání se sociálním vztahům či vyhýbání se místům, aktivitám a situacím, které nám trauma připomínají.

Do tělesných projevů spadá například bušení srdce, nespavost, psychosomatické obtíže, sexuální dysfunkce či potíže s koncentrací (Acorus, [online]. [cit. 2012-03-13]).

2.6.1.2 Příznaky PTSP

Mezi příznaky patří například narušení ovládnání, selhávání obranných schopností, pocit nedostatečné ochrany, ztráta životní energie, a jiné. S takovými ženami je těžké navázat kontakt z důvodu slabého zájmu o vnější dění.

Pro tyto ženy je typické tzv. zablokování vzteku. To znamená, že ženy ztrácejí schopnost se přirozeně chovat, když se někdo na ně hněvá nebo má na ně zlost. V takové situaci se ženy snaží svého partnera pozitivně naladit, aby předešly jakémukoliv konfliktu.

Jedním z příznaků je **naučená bezmocnost**. Pokud je na ženu kladen takový nátlak, tak nakonec zjistí, že nemá téměř žádnou kontrolu nad nepříjemnými situacemi a připustí si, že každý pokus o změnu končí prohrou. Následně jí klesne sebevědomí, přijme partnerovo negativní hodnocení vůči své osobě a ztratí respekt vůči sobě samé.

Dalším příznakem je **sebezničující reakce**. Jde o „přirozenou“ strategii, při níž se žena vyrovnává s opakovaným a nevypočitatelným násilím. Násilí je relevantním stresorem. Sebezničující reakce mají různé podoby. Např. žena popírá vinu útočníka, minimalizuje následky, popírá zneužívání či odmítá možnou pomoc.

Syndrom týrané ženy se vyvíjí, trvá a odeznívá, tudíž se podobá kterémukoli jinému viktimizačnímu syndromu. Ukončí-li se násilný vztah, příznaky PTSP postupně zmizí. Většina takto týraných osob potřebuje buď to profesionální poradenskou pomoc, nebo psychoterapeutickou pomoc. Najdou se ale i takové oběti, kterým stačí tzv. laická terapie, to znamená, že se z traumatických zážitků vypíšíou (Čírtková, 2008).

3 SUBJEKTY PODÍLEJÍCÍ SE NA ODSTAŇOVÁNÍ DN

Mezi subjekty, které se podílejí na odstranění DN patří Policie České republiky, intervenční centra, soudy, a organizace, které poskytují pomoc obětem DN. Do těchto organizací zahrnujeme Bílý kruh bezpečí (dále jen BKB), organizace ROSA a organizace Acorus. Jednou z osob, která pomáhá odhalit DN je lékař. A to v případě, že pachatel napadl oběť natolik, že potřebovala lékařské ošetření.

Pomoc osobám ohrožených domácím násilím

Situace, ve které se ohrožené osoby DN nachází je obtížná a pro mnoho z nás nepředstavitelná. Dotčení jedinci nemají téměř žádnou šanci, aby tento problém vyřešili sami. Potřebují nejen instrumentální (praktickou) pomoc, ale především podporu psychickou. Takováto pomoc konkrétně zahrnuje materiální, psychickou a právní pomoc.

Materiální pomoc

Do materiální pomoci spadá zajištění bezpečného bydlení, finanční prostředky na výživu, nevyjímaje zabezpečení péče o dítě.

Psychická podpora

Psychická podpora se zaměřuje na poradenskou činnost či doprovázení, na zvyšování kompetentnosti, sebeúcty či sebedůvěry.

Právní pomoc

Právní pomoc pomáhá řešit majetkoprávní záležitosti, sociálně-právní poradenství, včetně sociální podpory a opatrovnictví dětí.

Možnosti, jak (vy)řešit tuto složitou situaci byly dříve limitované. Časem byly přijaty některá opatření, díky nimž se zlepšilo jejich postavení a oblast práva. Mezi dílčí právní úpravy patří např. novela trestního zákona v roce 2004. Mezi organizace, které těmto osobám poskytovaly specializované poradenství, patří BKB, Pro-Fem, ROSA, Acorus. Především díky nepřetržitým aktivitám BKB začal být účinný zákon č.135/2006 Sb., na ochranu před domácím násilím, který napomáhá řešit tuto problematiku v praxi. Nadále fungují sociální služby pro ohrožené osoby DN a těm náleží i další právní možnosti (Ševčík, 2011).

Právní rámec domácího násilí v České republice

Přijetím zákona č. 135/2006 Sb., na ochranu před domácím násilím, se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím. Tímto zákonem byly novelizovány zákony č. 283/1991 Sb., o Policii ČR, zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, zákon č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení, a zákon č. 114/1988 Sb., o působnosti orgánů České republiky v sociálním zabezpečení. Zákon nabyl účinnosti 1. 1. 2007 a byl několikrát novelizován.

V ČR je princip na ochranu před DN založen na ochraně osoby v jejím přirozeném prostředí, tzn. v domácnosti, ve které byla společně s násilnou osobou. Oběť je chráněna jak osobně, tak teritoriálně a to cestou veřejnoprávní a soukromoprávní. Ze společné domácnosti, ve které docházelo k DN, neodchází na přiměřenou dobu oběť, ale násilná osoba. Po tomto učinění má ohrožená osoba čas a prostor k vyhodnocení celé situace a k naplánování dalších kroků k jejímu zlepšení. Než byl zákon přijat, bylo možné se právní cestou bránit pouze po prokazatelném útoku na zdraví či dokonce životu. Protože až po prokazatelném útoku násilná osoba naplnila skutkovou podstatu

některého z přestupků či trestných činů. Nyní zákon na ochranu před DN má preventivní účinek. Policie ČR, intervenční centra a soud. To jsou tři pilíře, které tvoří zákon na ochranu před domácím násilím (Dohnalová In: Ševčík, 2011).

3.1 Policie ČR

Dle zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, podle § 44 – 47 je Policie ČR oprávněna použít, po vyhodnocení situace, institut vykázání. Od 1.1.2007 do 31.12.2008 byl tento institut v režimu správního řádu a posláním policie bylo vydávání rozhodnutí o vykázání, popř. zákaz vstupu osobě, která se v době vykázání nacházela mimo společnou domácnost. S účinností od 1.1.2009, kdy byl zákon novelizován, nyní policisté vydávají pouze potvrzení o vykázání mimo režim správního řádu, neboť před novelizací bylo rozhodování dle správního řádu pro policisty velmi zatěžující a působilo jim aplikační problémy. Vykázání tak nabírá podobu neformálního úkonu, tzv. faktického úkonu.

Zákon staví vykázání tak, že na základě zjištěných skutečností, s ohledem na předcházející útoky, lze předpokládat, že se násilná osoba opětovně dopustí nebezpečného útoku ať už proti zdraví, životu nebo svobodě. V takovém to případě je policista oprávněn tuto osobu z bytu či domu společně obývaného jakož i z bezprostředního okolí vykázat. Toto oprávnění má policista i v případě nepřítomnosti vykázané osoby.

V praxi nejprve policista musí vyhodnotit přítomnost znaků DN, kterými jsou opakovanost jednotlivých incidentů, stupňování, neměnné role ohrožené a násilné osoby, společná domácnost. K vyhodnocení znaků použije informace, které mu poskytne oznamovatel, ohrožená osoba nebo ostatní osoby, mezi které patří sousedi, příbuzní a další členové domácnosti. Dále policista, přes informační systém, zjišťuje, zda v této domácnosti Policie ČR už podobný incident řešila. Pomocí metody Spousal Assault Risk Assessment DN (dále jen SARA DN) dále policie zkoumá aktuální intenzitu útoku, jeho průběh, předchozí výjezdy, míru

dalšího rizika pro ohroženou po odjezdu Policie ČR, a nakonec posuzuje dle vlastního uvážení nebezpečnost násilné osoby a riziko eskalace. Na základě těchto zjištěných informací může policista přistoupit k vykázání násilné osoby na dobu 10 dnů, ať už se souhlasem či nesouhlasem jak násilné osoby, tak i osoby ohrožené. Dobu vykázání nelze zkrátit. Následující den po dni, kdy k vykázání došlo, začíná běžet lhůta vykázání.

Policista oběma aktérům ústně oznámí a zároveň předá jimi podepsané písemné potvrzení o vykázání. V tomto potvrzení je uvedena jak totožnost ohrožené osoby, tak i totožnost násilné osoby. Dále pak obsahuje poučení o právech a povinnostech vykázané osoby a vymezení prostoru, z něhož je násilná osoba vykázána. Potvrzení také uvádí adresu policejního útvaru, na niž si násilná osoba může vyzvednout kopii úředního záznamu o vykázání. Pokud není násilná osoba přítomna u vykázání, poučení o jejích právech a povinnostech vyplývajících z vykázání jí poskytne sám policista. Pokud ani to není možné, bude násilná osoba policistou poučena, kde si potvrzení o vykázání a kopii úředního záznamu o vykázání může vyzvednout (Dohnalová In: Ševčík, 2011).

3.1.1 Povinnosti a práva násilné osoby při vykázání

Povinností násilné osoby je neprodleně opustit prostor vymezený policistou v potvrzení o vykázání. Dále zdržovat se vstupu od tohoto prostoru, zdržet se styku s ohroženou osobou a nenavazovat s ní kontakt. Nakonec je povinen na výzvu policisty mu vydat všechny klíče od společného obydlí, které drží.

Mezi práva násilné osoby patří si ze společného obydlí před jeho opuštěním vzít věci, které jsou k její osobní potřebě, osobní cennosti a osobní doklady. Také si násilná osoba může ze společného obydlí vzít věci nezbytné pro její podnikání nebo výkon práce i po opuštění obydlí. V takovém to případě je možno si věci vzít pouze jednou a za přítomnosti policisty, který předem informuje ohroženou osobu. Dále má násilná osoba právo si vyzvednout kopii úředního záznamu o vykázání u příslušného útvaru policie. Jako poslední právo násilná osoba má ověřovat provedení vykázání především na tísňovém čísle Policie ČR 158.

Dalším úkonem policisty je vykázání osobě poskytnout informace o možném ubytování (např. azylové domy, ubytovny) a následně si vyžádat adresu k dalšímu doručování písemností. V případě, že násilná osoba odmítá opustit společné obydlí nebo odkládá svůj odchod, bude upozorněna na použití donucovacích prostředků či případného zajištění dle zákona o policii. Pokud ani po těchto výzvách násilná osoba policistu neuposlechne a neopustí obydlí, je policista oprávněn donucení realizovat.

Násilná osoba, v případě nesouhlasu o vykázání, může podat námitky nejen na místě, které jsou následně uvedeny do potvrzení o vykázání, ale také do tří dnů ode dne převzetí potvrzení o vykázání. Námitky, podané násilným jedincem, řeší Krajské ředitelství Policie České republiky. V případě, že nebyly splněny podmínky vykázání, krajské ředitelství vykázání zruší a informuje o tom, jak násilnou osobu, tak i osobu ohroženou.

Povinností policisty je poučit ohroženou osobu o možnosti podání návrhu na vydání předběžného opatření dle občanského soudního řádu. Ohrožená osoba má také možnost, v oblasti pomoci obětem domácího násilí, využít psychologických, sociálních nebo jiných služeb v této oblasti. Nakonec musí být ohrožená osoba poučena o následcích v případě uvedení nepravdivých údajů, ke kterým policista při vykázání přihlíží.

Jednou z dalších povinností policie je provádět do tří dnů od vykázání kontrolu dodržování povinností násilné osoby, které vyplývají z vykázání. O všech úkonech a opatření, které policista provede, se sepisuje úřední záznam. Do 24 hodin, od vstupu do společného obydlí, je policie povinna zaslat úřední rozhodnutí o vykázání příslušnému intervenčnímu centru, místně příslušnému soudu, který dle občanského soudního řádu rozhoduje o návrhu na vydání předběžného opatření. Pokud ve společné domácnosti žije i nezletilé dítě, tak je policie povinna informovat příslušný orgán sociálně-právní ochrany dětí.

Při řešení incidentů DN jsou na policisty dle zákona o Policii ČR kladeny nemalé nároky. Vzhledem ke specifickému chování a projevům obětí DN nebývá komunikace s nimi jednoduchá. Proto by měl policista umět komunikovat nejen s násilnou osobou, ale i s obětí DN. S obětí DN nutno mluvit citlivě a trpělivě. Oběť má tendence

minimalizovat události, přičemž realita týrání bývá horší, než ohrožená osoba popisuje. Přístup policie může ovlivnit další spolupráci s ohroženou osobou v řešení své situace (Dohnalová In: Ševčík, 2011).

3.1.2 Metoda SARA DN

Metoda SARA se zrodila v Kanadě a byla určena pro práci policistů ve Švédsku. Postupně se rozšířila do dalších zemí. Tato metoda se v České republice objevila pomocí Bílému kruhu bezpečí, který ji přivezl ze zahraničí. U nás ji poprvé použili v rámci projektu „Hráz“. Pomocí strukturovaného odborného přístupu zjišťuje proškolená osoba rizikové faktory a může kvalifikovaně odhadnout riziko dalšího domácího násilí. Metoda SARA DN je určena také pro osoby, které se jako první dostanou do kontaktu s ohroženou osobou, tedy pro policisty. Bílým kruhem bezpečí byla vydána „Pomůcka pro policisty“, která slouží k využívání v přímém kontaktu s případem domácího násilí a je součástí výcviku pro policisty.

Součástí metody SARA je 15 strukturovaných otázek, přičemž prvních pět otázek má za úkol odhalit rizikové faktory u násilné osoby v aktuálním vztahu. Dalších pět otázek má v rámci obecných sklonů k násilí u násilné osoby rychle zjistit rizikové faktory. Poslední otázky pomáhají zjistit rizikové faktory, které se týkají zranitelnosti osoby ohrožené DN.

Proškolená osoba dokáže pomocí metody SARA DN vyhodnocovat aktuální situaci, odhadovat závažnost hrozeb a zároveň přijímat opatření, která snižují rizikovou situaci. Proškolený uživatel je také poučen o tom, že i výskyt malého počtu rizikových faktorů signalizuje maximální ohrožení. Kdež to vyšší počet rizikových faktorů pokaždé znamená vysokou míru rizika. Metoda SARA DN pomáhá v rukou odborníků určit strategii řízení rizika. Dále má za úkol vyvažovat vyskytující se subjektivní pocity profesionálů, zlepšovat jednotnost rozhodnutí a přispívat k lepší komunikaci mezi obory.

Aby byla metoda SARA DN dobře využita, je potřebné dostatečné množství vstupních informací. Např. policisté tyto informace čerpají z poznatkových databází a ze situace na místě. Na jiných místech jde o schopnost a dovednost prát se, což je také součástí výcviku.

Pro menší rizika je doporučeno opatření pomocí poradenství, podpory, praktických rad, kontaktů na místa pomoci, instrukcí pro reakci na náhlou eskalaci násilí, atd. Pro vysoká rizika jsou opatření trestněprávní povahy, kam patří ochrana ohrožených osob (vazební stíhání, azyl) a pomoc ze strany sociálně právních služeb.

Od 15.8.2006 se metoda SARA DN zavádí mezi pracovní konzultanty na DONA lince. Konzultanti vedou jednoduché záznamy o využití metody, která je následně vyhodnocena akreditovanými školiteli metody pro ČR. Metoda se využívá tehdy, pokud klient sdělí informace, které se dají hodnotit jako rizikové faktory. Konzultant před kladením otázek volajícímu vysvětlí smysl otázek a také to, že pravdivé informace, které podá, mohou pomoci odhadnout hrozící riziko a zároveň formulovat návrh na opatření.

Metoda SARA DN byla adaptována Bílým kruhem bezpečí, který jí podpořil šířením několika akcí. Mezi tyto akce patří například semináře se zahraničními lektory. Dále také probíhají proškolení policistů, kde byl předán leták „Pomůcka pro policisty“ policejním pedagogům a školitelům. Tento leták se dostal i k pilotnímu ověření do praxe v Praze, Ostravě a v Brně.

Tato metoda je také součástí Závazného pokynu policejního prezidenta a výrazně posiluje kompetence jednotlivých policistů při realizaci zákona č.135/2006 Sb., na ochranu před domácím násilím, který je účinný od 1.1.2007 (Dona linka, [online]. [cit. 2012-03-01]).

3.2 Lékaři a pracovníci zdravotnických zařízení

Jedni z dalších, na koho se oběť domácího násilí může bezprostředně po útoku obrátit, jsou lékaři a pracovníci zdravotnických zařízení. Hlavní rolí pracovníků je identifikovat domácí násilí a nabídnout možnosti pomoci. Ve většině případů oběti domácího násilí lžou o skutečných příčinách zranění a snaží se pracovníky přesvědčit o tom, že si zranění způsobili vlastní vinou nebo náhodou.

Úkolem pracovníků je od pacientky zjistit skutečné příčiny zranění a kdo je způsobil. Dalším důležitým krokem je, aby pracovník zaznamenal do zdravotnické dokumentace, jak ke zranění došlo, rozsah a typ zranění (má také možnost zranění vyznačit na mapě těla), jaká bude doma léčena a jaká omezení oběti zranění způsobila. Pokud se zdravotník s obětí domácího násilí setká, předá jí kontakty specializovaných poraden, na které se může obrátit.

V dubnu 2006 Ministerstvo zdravotnictví České republiky ve Věstníku vydalo metodické opatření pro postup lékařů, které poskytují péči osobám ohroženým domácím násilím. Tento metodický postup slouží lékařům i v případě, že mají podezření na výskyt násilí v rodině.

Jestliže je obětí domácího násilí dospělá osoba, lékaři nebo pracovníci zdravotnických zařízení by ji měli informovat o tom, jaké má možnosti ohledně právních kroků, které může proti pachateli učinit (např. podat trestní oznámení).

Úkolem zaměstnanců zdravotnických zařízení je, aby rozpoznali signály a symptomy násilí, zabezpečili soukromí při rozhovoru s pacientkou, dotazovali se na násilí a citlivě přistupovali a zacházeli s fyzickými, psychickými a emočními traumaty z prožitého násilí. Dalším úkolem je zajištění pomoci a podpory oběti, ujistit oběť, že nebezpečí bude vyhodnoceno a bude vypracován bezpečnostní plán. Pracovníci také musí řádně zdokumentovat zranění a další symptomy, včetně fotografií. Posledním doporučením je, aby oběti poskytli informace o dostupných službách, pomohli jim kontaktovat organizace, které poskytují pomoc obětem násilí.

Mezi obecné principy práce s obětí v první řadě patří získat si důvěru ženy, dále ji důvěřovat, věřit ji, nesoudit a naslouchat ji. Potom ji lékař musí ujistit, že za násilí, které na ní je páčáno, není odpovědná, ocenit ji, že se snaží vyhledat pomoc a respektovat její samostatnost. Dalším, posledním principem je, aby se lékař snažil vystupovat s empatií a opakovaně oběti zdůrazňoval, aby navštěvovala specializované orgány zabývající se pomocí obětem domácího násilí (Stop násilí, [online]. [cit. 2012-03-10]).

3.3 Soud

K dalším důležitým institutům na ochranu před DN patří soud, který uděluje typ předběžného opatření dle § 76b zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále jen o.s.ř.). Cílem předběžného opatření je zajištění ochrany ohrožené osoby a ochrany společného bydlení, kde docházelo k násilí DN.

V případě podání návrhu na vydání předběžného opatření ohroženou osobou DN v době desetidenního policejního vykazání, se policejní vykazání prodlužuje, dokud soud nerozhodne o návrhu. V takovéto situaci je možné podat návrh u soudu až poslední, desátý den vykazání, a policejní ochrana bude stále trvat. Dle § 76b o.s.ř. může návrh na podání předběžného opatření podat navrhovatel i bez předchozího policejního vykazání. Od podání návrhu na vydání předběžného opatření je soud povinen o něm rozhodnout do 48 hodin. Rozhoduje se na základě předběžného návrhu a připojení důkazů (Dohnalová In: Ševčík, 2011).

3.4 Intervenční centra

Druhý pilíř zákona tvoří intervenční centra jako navazující sociální služba pro osoby ohrožené DN.

Platností zákona č. 135/2006 Sb., zákon na ochranu před domácím násilím, začala v ČR od 1.1.2007 fungovat IC. Do kompetence IC spadá problematika DN a její oběti. Ohroženým osobám je poskytována intenzivní krátkodobá intervenční pomoc, které jsou dle potřeby převáděny do dlouhodobější péče. Jde o službu, která je nabízena ženám, které se setkaly s DN a potřebují bezprostřední a okamžitou pomoc (Buskotte, 2008).

Činnost IC je zakotvena v zákoně č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění zákona č. 29/2007 Sb., (§ 60a). Na základě vykázaní ze společného obydlí je IC povinno nejpozději do 48 hodin od doručení kopie úředního záznamu Policie ČR o vykázaní nabídnout ohrožené osobě pomoc.

IC poskytují ohroženým ženám, v úzké souvislosti s Policií ČR a dalšími institucemi, právní, sociálně právní a psychologickou pomoc. Sociální služby jsou poskytovány ambulantně, terénně a pobytově. Mezi tyto činnosti patří zejména činnosti socioterapeutické, uplatnění práv a obstarání osobních záležitostí ohrožené osoby. IC poskytují i pomoc při zajištění ubytování a stravy.

Další povinností IC je služby poskytnout i bez policejního rozhodnutí, na žádost kterékoli ohrožené osoby nebo na žádost jiných osob. Aby bylo ohrožené osobě co nejdříve pomoci, tak IC spolupracují s Policií ČR, s orgány sociálně právní ochrany dětí a dalšími poskytovateli sociálních služeb (Špatenková, 2011).

3.4.1 Služby poskytované intervenčním centrem

Jak už bylo uvedeno, služby jsou ambulantní, terénní a pobytové. Ambulantní služba je poskytována v prostředí IC. Terénní služba se provádí jen v závažných

a opodstatněných případech. Jedná se zejména o vykazání násilné osoby ze společného obydlí, kde je možno službu poskytnout v místě bydliště uživatele, případně na místě, které si určí sama ohrožená osoba. Terénní služby využívají především osoby handicapované, ať už zdravotně nebo věkem, ale také osoby, které se ocitají v mimořádně složité sociální situaci. Při návštěvách jsou, z bezpečnostních důvodů, přítomni dva pracovníci IC. Pobytové služby jsou nabízeny jen v případě, že to umožňují technické a prostorové podmínky IC. Pokud to podmínky nedovolují, mají IC sjednána, pro případ ubytování, krizová lůžka s jinými institucemi, které poskytují ubytování a stravování. Např. azylové domy, ústavy sociální péče, aj. (Ševčík, 2011).

3.5 Organizace, které pomáhají obětem DN

3.5.1 Občanské sdružení ROSA

Občanské sdružení ROSA (dále jen o. s. ROSA) je nestátní nezisková organizace specializující se na pomoc ženám - obětem DN, jejich dětem a na prevenci proti násilí. ROSA začala pomáhat ženám již od roku 1993 jako nadace a od roku 1998 jako občanské sdružení. Poskytuje služby odborného specializovaného poradenství a celkovou pomoc obětem DN, kam patří krizová intervence, sociálně-terapeutické poradenství, vyhotovení bezpečnostního plánu, poskytnutí utajeného azylového bydlení a telefonická krizová pomoc pro oběti DN a jejich rodinné příslušníky. V rámci prevence ROSA organizuje vzdělávací a preventivní aktivity pro veřejnost, základní školy, střední a vyšší odborné školy. Hlavním cílem sdružení je pomáhat obětem DN prostřednictvím sociálních služeb a poskytnout jim bezpečí, jistotu, a aby našly sílu a sami vlastní silou dokázali změnit situaci. Organizace ROSA spolupracuje i se státními orgány, jako je Policie ČR, soud a orgán sociálně-právní ochrany dětí. Pro pracovníky ROSA je povinný etický kodex, který spočívá v ochraně práv klientek, mlčenlivosti, úctě a bezplatnému poskytování psychosociálního a právního poradenství. ROSA je registrována podle zákona č. 108/2006 Sb. o sociálních, protože poskytuje tři

sociální služby. A to odborné sociální poradenství, azylové ubytování a telefonickou krizovou pomoc (Rosa, [online]. [cit. 2012-02-08]).

3.5.1.1 Odborné sociální poradenství

První sociální službou je odborné sociální poradenství v oblasti DN, které je poskytováno bezplatně jednorázovým či dlouhodobým poradenstvím. Patří sem sociálně právní poradenství, sociálně terapeutické poradenství a popřípadě psychologická pomoc a právní poradenství. Tyto služby jsou poskytnuty ženám s nepříznivé sociální situací, aby věděly jak nejlépe se orientovat ve svých právech, našly odvahu a schopnost řešit svojí situaci. Cílem této služby je bezplatně informovat oběti DN o možnostech a formách pomoci. Zajistit bezpečí klientky a dětí, které se staly svědky DN, identifikace rizikových faktorů a pomoci vypracovat bezpečnostní plán. Pomoc oběti uplatnit zákonné nároky formou sociálně právních konzultací a pomoc při konzultaci s úřady, Policií a soudem a to hlavně formou písemných zpráv. Pomoc při sociálním začleňování obětí DN do běžného života. Služba není poskytovaná obětem, které jsou pod vlivem alkoholu či návykových látek, chovají se agresivně nebo mají projevy psychiatrického onemocnění. Všechny zmíněné služby jsou poskytovány v souladu s etickým kodexem ROSA. Poradenství poskytované v organizaci musí splňovat několik kritérií. Patří sem bezplatnost, mlčenlivost, klientka spolurozhoduje o délce trvání poskytování služeb. V organizaci pracují pouze ženy, ženy pomáhají ženám. Tým poradkyň jim poskytuje individuální konzultace a vždy jsou na straně oběti.

Pokud poskytujeme-li poradenství obětem DN, musíme vycházet z několika zásad. První zásada vychází z toho, že DN nikdy není soukromou záležitostí. DN považujeme vždy za veřejný problém, který by neměl být podceňován a nemělo by se na něj nahlížet jako na méně nebezpečný. Další zásada upřednostňuje právo obětí DN na adekvátní pomoc a zároveň podporu od institucí a organizací. Třetí zásada zahrnuje bezpečí oběti, které musí být prvořadým zájmem všech koordinovaných intervencí. Ve čtvrté zásadě mají instituce povinnost vyvarovat se jakémukoliv

obviňování či diskriminace oběti. Poslední zásadou je, aby bylo násilí zastaveno, a pachatel musí být potrestán za své násilné činy.

Mezi další služby, které o.s. Rosa v rámci Informačního a poradenského centra poskytuje je skupinová práce se ženami jako oběťmi domácího násilí, dále pak individuální práce s dětmi jako svědky domácího násilí a nakonec skupinová práce s dětmi jako svědky domácího násilí (Rosa, [online]. [cit. 2012-02-08]).

3.5.1.2 Azylové ubytování

Druhou sociální službou, kterou poskytuje organizace ROSA je azylové ubytování s utajenou adresou, které je určeno pro oběti DN a jejich děti. Utajený azylový dům o. s. Rosa patří do specializovaných zařízení, které mají za úkol ženám poskytnout ochranu a bezpečí, posílit je, aby mohly překonat pocit bezmoci a zároveň je podpořit, aby byly schopny znovu žít plnohodnotný život. Tyto oběti se nachází v nepříznivé sociální situaci. Služba je zajištěna formou pobytové služby a poskytuje bezpečí před násilným partnerem. Cílem je nejen poskytnout ubytování, ale i odbornou péči jako je sociálně právní a sociálně psychologické poradenství. Snaží se připravit oběť na návrat do běžného života bez násilí, a aby vlastními silami dokázaly změnit svou situaci. Služba je poskytována dospělým ženám starší 18 let bez dětí či maximálně 3 děti do 18 let věku. V opačném případě není služba poskytována ženám, které vyžadují služby ústavní péče ve zdravotním zařízení, jsou ohroženy akutní infekční nemocí, nebo jejich stav a chování z důvodu duševní poruchy by narušilo soužití v azylovém domě. A také služba není poskytnuta ženám, které jsou nesoběstačné a závislé na jiné osobě, a to z důvodu, že zařízení není zatím bezbariérové.

Na základě telefonického objednání a vstupní konzultace probíhá příjem klientek a to na adrese ROSA, Podolská 242/25, Praha 4, přímo v informačním a poradenském centru ROSA. V azylovém domě pro matky s maximálně třemi dětmi je 9 pokojů. A v azylovém bytě jsou 2 pokoje. Celkem je 33 lůžek včetně dětských. Pobytová služba je dle zákona poskytována maximálně na jeden rok. V azylovém domě jsou poskytovány základní služby. Jednou z nich je pomoc při zajištění stravy, klientky mají

k dispozici vlastní kuchyňský kout s nádobím a s ledničkou a vestavěným vařičem. Další služba je sociálně právní pomoc a poradenství, pomáhající klientkám s vyřízením dávek hmotné nouze a státní sociální podporu. Dále se oběti mohou obrátit na sociální pracovnice azylového domu, které obětem pomáhají zorientovat se v možnostech sociálních služeb a sociálního zabezpečení. Ženy také mohou požádat o doprovod na úřad či k soudu. Je jim pomáháno v hledání bydlení, zaměstnání či při vyřizování úředních listin. Ženy jsou také podporovány v jiných pro ně náročných situacích.

Adresu azylového domu, kde je oběť ubytována, nezná ani policie, soud či orgán sociálně právní ochrany dětí. Klientky se cítí bezpečněji a nebojí se, že je agresor najde, když o utajeném azylovém domě ví co nejméně lidí (Rosa, [online]. [cit. 2012-02-08]).

3.5.1.3 Telefonická krizová pomoc

Poslední službu, kterou poskytuje organizace ROSA je telefonická krizová pomoc. Telefonická krizová pomoc je zaměřena na všechny oběti DN, které se ocitli v krizové životní situaci a nemají sílu řešit svoji situaci sami. Do této krizové pomoci také patří poskytnutí odborné pomoci blízkým osobám oběti, svědkům DN, která je vedena vyškolenými zaměstnanci. Cílem služba je poskytnout osobám ohroženým DM okamžitou krizovou intervencí a nejen jim, ale i rodinným příslušníkům, přátelům, či známým. Pracovník telefonní linky se snaží volajícího motivovat k aktivnímu řešení. Dále nabízí oběti DN, rodinným příslušníkům oběti, jejich přátelům a známým sdělit potřebné kontakty na poradny, intervenční centra a další pracoviště v jejich městě či kraji. Telefonní služba je bezplatná, za hovor je účtována cena běžného tarifu volajícího. Telefonická krizová pomoc ROSA působí celorepublikově (Rosa, [online]. [cit. 2012-02-08]).

3.5.2 Bílý kruh bezpečí

Bílý kruh bezpečí byl založen v roce 1991 jako občanské sdružení, působící po celé ČR. BKB slouží nejenom jako pomoc pro oběti domácího násilí, ale také jako školicí akreditované středisko pro cílové skupiny. Mezi cílové skupiny patří policisté, soudci, státní zástupci, soudní znalci, advokáti, studenti VŠ, zdravotníci a sociální pracovníci. BKB nabízí širokou škálu výcviků, přednášek a školení pro policejní pedagogy, metodiky a lektory. Mezi témata patří i pomoc osobám ohroženým domácím násilím.

BKB se díky své iniciativě podílel na mnoha novelách zákonů. Např. novela trestního zákona § 241, § 215a; novela trestního řádu § 44a a mnoho dalších. Dále spolupracoval na přípravě zákona č. 135/2006 Sb. na ochranu před domácím násilím a zákona č. 209/1997 Sb. poskytnutí o peněžité pomoci obětem trestné činnosti. BKB navrhl a prosadil oddělené čekárny pro svědky obžaloby u soudů v celé České republice. BKB získal se souhlasem držitelů licence souhlas k činnosti využívání metody SARA DN a používá se po celé České republice. U nás ji využívá hlavně Policie České republiky.

BKB poskytuje tři druhy sociálních služeb. Odborné sociální poradenství, telefonickou krizovou pomoc a služby intervenčních center. Poskytnuté služby jsou odborné, bezplatné, nestranné a diskrétní. V BKB na dobrovolnické bázi pracuje 320 právníků a psychologů. Sdružení má v roce 2012 třináct registrovaných služeb dle zákona č. 108/2006 Sb. o sociálních službách. Pod BKB spadá dvanáct pracovišť v devíti krajích ČR. Pobočky BKB sídlí v Brně, Českých Budějovicích, Jihlavě, Liberci, Olomouci, Ostravě, Pardubicích, Plzni a v Praze. V BKB poskytují pomoc kvalifikovaní odborníci, jako jsou právníci, psychologové, sociální pracovníci a lékaři. Tito odborníci jsou velmi uznávanými experty ve svém oboru a svůj volný čas a znalosti věnují pomoci obětem. Poradenství, které poskytuje BKB je pro klienty bezplatné. Víkendové pobyty, doprovody k soudu apod. jsou služby nadstandardní, které si musí klient zaplatit.

Poradna je otevře a pro všechny oběti trestných činů bez jakýchkoliv rozdílů. Oběť, která se obrátí na BKB nesmí být jakkoli a z jakýchkoliv důvodů diskriminována. Bez souhlasu klienta nesmí poradna poskytnout žádné informace, zachovává důvěrnost sdělení informací a anonymitu klienta. Pracovníci BKB jsou vázáni mlčenlivostí (Bílý kruh bezpečí, [online]. [cit. 2012-03-01]).

3.5.3 Acorus

Občanské sdružení vzniklo v roce 1997. Acorus poskytuje osobám ohroženým DN odbornou pomoc, ve které jim pomáhají se začlenit zpět do běžného života bez násilí a překonat nepříznivou životní situaci. Služby, které poskytuje sdružení, jsou krizová pomoc, odborné sociální poradenství a azylový dům. Z etického kodexu vychází respektování práv a důstojnosti klientů. Poskytovaná pomoc je individuální, uzavírá se smlouva, ve které se stanovují své cíle (Acorus, [online]. [cit. 2012-02-11]).

3.5.3.1 Krizová pomoc

Krizová pomoc poskytuje ženám a jejich dětem v akutní krizové situaci v důsledku DN bezplatně získat ubytování a to po dobu 5 pracovních dní. Služba je určena pro ženy starší 18 let a s maximálně 3 dětmi do 18 let věku. Služba není poskytována osobám, které jsou pod vlivem alkoholu nebo návykových látek, nejsou soběstační (potřebují pomoc jiné osoby), mají vůči Acorusu dluh nebo jim to nedovoluje jejich zdravotní stav (infekční onemocnění, duševní porucha, atd.). Cílem této služby je zajistit oběti bezpečí před násilnou osobou, stabilizovat psychický stav, informovat oběť o možnostech řešení DN a pomoci jí tak, aby situaci řešila vlastními silami. Kapacita služby je taková, že je k dispozici 1 pokoj pro matku s maximálně 3 dětmi. Psycholožka nebo terapeutka poskytnou klientce krátkodobou terapii, která má směřovat k psychické stabilizaci. Klientce je nabídnuta pomoc při zajištění stravy a to ve formě potravinářského balíčku. Tyto služby jsou bezplatné (Acorus, [online]. [cit. 2012-02-11]).

3.5.3.2 Odborné sociální poradenství

Odborné sociální poradenství poskytuje bezplatnou ambulantní nebo terénní pomoc, a to osobám ohroženým DN, a aby se osoby začlenili do života bez násilí. Patří sem také e-mailové poradenství. Služba je určena osobám ohroženým DN, osobám, které mají psychické problémy v důsledku minulosti DN a pro blízké osoby, které hledají pro ně pomoc. Služba je určena pro dospělé muže i ženy. Je zde rovný přístup ke všem uživatelům, respektuje se soukromí, individuální přístup a motivace. Terénní služba se poskytuje v místě, kde se cítí ohrožená osoba bezpečně např. zaměstnání, dále pak v zařízení kde je osoba dočasně umístěna např. sociální nebo zdravotnické zařízení, ale také v azylovém domě Acorus. Další formou služby je e-mailové poradenství, které je poskytováno anonymně ať už obětem DN nebo osobám jim blízkým, který se jim snaží pomoci (Acorus, [online]. [cit. 2012-02-11]).

3.5.3.3 Azylový dům

Azylový dům poskytuje přechodné bydlení ženám a ženám s dětmi, které jsou aktuálně ohroženy DN. Cíle služby jsou zajištění bezpečnosti před násilnou osobou, posílení oběť, aby řešila situaci vlastními silami, stabilizace psychického stavu jako matky tak dítěte a život bez násilí.

Oběť může žít v azylovém domě pouze jeden rok. Poskytují se jí informace o právech, povinnostech a nárocích, které vyplývají ze systému sociálního zabezpečení a o odborných službách. Pobyt v azylovém domě je rozdělen do tří fází. První fáze je, aby se klientka aklimatizovala v novém prostředí, snažila se srovnat se svou situací a trvá minimálně čtyři týdny. Ve druhé fázi se intenzivně pracuje na vyřešení sociální situace. Z přechodu z jedné fáze do druhé fáze si uživatelka vypracovává individuální plán, který jí pomohou sestavit pracovníci azylového domu. Plán obsahuje jednotlivé kroky, které vedou ke stanovenému cíli. Do třetí fáze vstupuje klientka přibližně měsíc před ukončením pobytu v azylovém domě. Cílem této fáze je připravit klientku na odchod a připravit jí na pobyt v jejím novém obydlí (Acorus, [online]. [cit. 2012-02-11]).

PRAKTICKÁ ČÁST

4 KAZUISTIKA

Kazuistika je případová studie, která popisuje konkrétní případ jednotlivce. Je založena na pozorování, rozhovorech a záznamech při práci s jedincem. Jde o písemné shrnutí všech poznatků, které o případu máme. Kazuistiky se používají v oboru psychologie, medicíny, školství a v dalších jiných oborech. Za zdroje můžeme považovat informace od klienta a pracovníků, kteří s klientem pracují, dále pak také záznamy průběhu celého případu a používané postupy při intervenci a konzultaci s klientem (Euroguidance, [online]. [cit. 2012-03-15]).

Kazuistika č. 1

Domácí násilí na ženě

Žena 35 let, vyučená jako prodavačka, v domácnosti.

Muž – podnikatel, podniká ve výrobě dřevěných palet.

Dvě děti – syn 10 let, dcera 8 let

Nejdříve žena začala být omezována. Měla přísný zákaz stýkat se se svými kamarádkami nebo spolužáky. Také měla zakázáno kupovat si nové oblečení či kosmetiku. Načež její manžel si kupoval obleky a kosmetiku ve vybraných světových butikách, vyskytujících se v hlavním městě Praha. Požadoval každý večer teplou večeři a nepřál si, aby žena chodila do práce, ale starala se o rodinu.

První facka padla při rodinné večeři, protože jídlo bylo vlažné, tudíž nemělo správnou teplotu. Manžel nepokládal za vhodné se ženě omluvit. Útoky vůči

ní se začaly stupňovat. Ponižoval ji před dětmi, hlavně verbálními útoky (že je neschopná, nic neumí udělat, je špindíra, debil).

Měla zakázáno navštěvovat své rodiče. Když přijeli ženy rodiče na návštěvu, začal manžel hrát „divadlo“ do kterého nutil i ji. Nakoupil pohoštění, poslal ji ke kadeřníkovi. Po těchto návštěvách matka ženy říkala, že je to ideální manžel a otec rodiny. Žena nebyla schopna se své matce svěřit, že jí manžel bije a vulgárně napadá.

Vedle bití a vulgarismů použil i další formu násilí. Osočoval ji, že jse alkoholička a toto vše vykládal u sousedů. Prý si schovává víno (a destiláty) v koši na prádlo, v prádelníku, na toaletě a za sporákem. Tvrdil, že se musí starat o rodinu, píše s dětmi domácí úkoly, musí vařit, vypravovat děti do školy, atd.

Nejvíce ženu mrzelo a bylo jí líto, že jejich děti obrátil proti ní. Jednoho dne jí starší chlapec řekl: „Maminko, proč piješ?“, rozplakala se. Poté se ho zeptala, zda jí viděl někdy pít. Na to ihned odpověděl, že jim to tvrdil tatínek.

Došlo to tak daleko, že se začala celá třást, špatně spala a obávala se manžela, až přijde z práce, a opět jí napadne a ztropí scénu. Sama si začala říkat, že pravděpodobně je vina na její straně, že je neschopná, nemožná, nepořádná a proto má manžel právo ji fyzicky i psychicky napadat.

Po několika týdnech domácího násilí (bití, vulgarismů, osočování) potkala svoji kamarádku ze školy, která ji nemohla poznat. Řekla jí, že jsem utrápená, strhaná v obličejí, nemožně oblečená, že to nejsem ona, ta holka, kterou zná, plná života a síly. Dodala, že se pravděpodobně něco změnilo, a že má asi problémy v rodině. Okamžitě ji pozvala na kávu, při níž jí vše o svém osudu vyprávěla. Na to ji kamarádka ihned odpověděla: „Musíš to začít řešit, dokud není pozdě!“.

Druhý den ráno vypravila děti do školy a manžel odešel do práce. Já se rozhodla pro radikální krok a vyhledala pomoc v azylovém domě. Tam ji velice ochotně přijaly, poskytlí ubytování a hned zařídili pracovní poměr. První noc spala ještě velmi neklidně (vzpomínky, co přijde ze strany manžela), ale další dny už usínala snadno a v klidu spala celou noc. V azylovém domě žije doposud. Děti ani manžel o ni zájem neprojevali.

Závěrem žena dodala: „Chci apelovat na všechny ženy, které prožívají takové traumata, aby neočekávaly, že selepší, nýbrž se to bude stupňovat. Doporučuji všem, co nejrychleji vyhledat pomoc (lékař, psycholog, psychiatr) nebo přímo zajít do azylového domu a tam požádat o pomoc“.

Kazuistika č. 2

Domácí násilí na ženě

Žena – rozvedená, 43 let, s bývalým manželem se nestýká, našla si nového přítele, žili spolu 15 let

Dcera z prvního manželství

S novým partnerem má sedmiletou dceru

Muž – rozvedený, dvě děti z prvního manželství, živil se jako řidič nákladního automobilu, později začali s partnerkou podnikat

Seznámili se v době, kdy se oba rozváděli. Bydleli ve stejném panelovém domě, proto se sblížili. Vztah byl ze začátku velmi harmonický, až postupem času se u partnera začali projevovat agresivní sklony.

Poprvé ženu napadl na společné dovolené, poté se omluvil. Dlouhou dobu se pokoušeli o dítě, když se jim to nakonec povedlo, tak bohužel dítě umřelo. V této těžké době jí partner podržel, staral se oni a díky této situaci žena odpustila partnerovi jeho předešlé chování.

S partnerem začali podnikat, pořídili si malou hospodu. Zpočátku muž pomáhal ženě s provozem hospody, ale později přestával partnerce zcela pomáhat. Chodil tam pouze, když měl dobrou nálad. Všechna práce zůstala na partnerce. On ležel doma na gauči a koukal na televizi.

Po delší době otěhotněla. Neustále sledovali, zda je nenarozené dítě v pořádku. Její partner jí velice podporoval a byl k ní milí. Narodila se jim dcera, byla pro ně vymodlené dítě. Od porodu se partnerovo chování zcela změnilo. Začínal mít špatné nálady, nekomunikoval s ní a byl velmi vulgární vůči její osobě. Začal ji sledovat kamkoli šla. Začal ji napadat i před jejich dětmi. Napadení bylo kolikrát tak brutální, že musela okamžitě vyhledat lékaře a musela být hospitalizovat v nemocnici. Týrání trvalo několik mnoho let.

První krok se rozhodla udělat, když zjistila, že její přítel sexuálně zneužil její dceru z prvního manželství. Dcera má dodnes problémy se sexuálním životem, navštěvuje psychologa.

Sbalila všechny přítelovi věci do krabice, a odnesla je do jeho bytu, kde bydlí jeho bývalá manželka s dětmi. Partnera zatkla Policie a je ve vězení. Žena má strach, neví, co bude dělat až partnera propustí z vězení.

Když ho propustili z vězení, měl zákaz přibližovat se k partnerce a k dětem. Neustále je pronásledoval a šmíroval. Ženě z velkého strachu nezbývalo nic jiného, než se odstěhovat do jiného města.

Kazuistika č. 3

Domácí násilí na ženě

Žena – 29 let, vysokoškolské vzdělání, na mateřské dovolené

Muž – podnikatel, podniká v oblasti půjčování osobních automobilů

Dítě – syn, 2,5 roku

S manželem se seznámila v kavárně. Z počátku byl velmi milý a pozorný. Později ji začal zakazovat scházet se s přáteli a nedovolil ji chodit do společnosti bez jeho doprovodu. Neustále se ji vyptával na její minulost a milostné vztahy. Kladl na ni tlak v podobě neustálých otázek, které mu musela vysvětlovat. Vše muselo dávat smysl a nesměla mu lhát. Každá její odpověď musela být pro něj uspokojující.

Když se tak nestalo, přišla první facka. K tomu přibylo mnoho nadávek a urážení a to i několik hodin po incidentu. Trvalo mu velmi dlouho, než se uklidnil. Pro ženu to bylo velmi vyčerpávající, a tak se rozhodla sbalit věci a co nejdříve odejít. Manžel ji začal přemlouvat, aby neodcházela, brečel, omlouval se a sliboval, že už to nikdy neudělá a že ji miluje. Po tomto „divadle“ si to žena rozmyslela. Žena sama sebe přesvědčovala, že to manžel nechtěl udělat, že mu „jen“ ujely nervy.

Manžel žárlil na všechny přátele a známé, a na všechno, co žena udělala. Kontroloval ji mobilní telefon, emaily. Nesměla si kupovat věci, které měly výstřih, nosit krajkové prádlo. Mohla nosit pouze takové věci, které ji kupoval on sám, a které uznal za vhodné.

Velmi brzo otěhotněla. Manžel ji řekl, že když je vše už v pořádku, tak ať vysadím prášky. Žena tak učinila. Celé těhotenství bylo hodně nepříjemné. Začal ji verbálně napadat, že dítě není jeho a až se narodí, tak chce podstoupit testy otcovství. Celé těhotenství byla žena nervózní a ve stresu. Naučila se přijímat jeho nadávky a urážky.

První měsíc těhotenství ji manžel kromě nadávek i napadl a začal škrtit. „Nevím, jak dlouho to trvalo, ale bylo to tak silně, že jsem nemohla dýchat a zatmělo

se mi před očima“, dodala. Uvedla, že po nějaké době ji pustil, žena upadla na zem a držela se za krk, protože ji strašně bolel. Pokračovalo to i nadále. Ztloukl ji, skopával ji z postele a ještě si vynucoval sex. Tenhle incident nechal ženě velikou modřinu nejenom na krku, ale především na duši.

Při telefonování s matkou, která se ptala ženy, jak se se svým prvním vnučkem mají, ji žena odpověděla, že se mají dobře. Dodala: „Nemohla jsem odpovědět nic jiného, když jsem měla manžela za zády a poslouchal můj rozhovor“. Neustále ji na veřejnosti shazoval. Na venek byl její manžel dokonalý, pracovitý a pozorný, ale už nikdo neviděl, jak se chová doma. Nikdo z jejího okolí neměl ani nejmenší tušení, co se u nich doma děje.

Při porodu syna byla žena v porodnici sama. Manžel nepřišel svoji ženu ani podpořit. Do porodnice se přišel podívat až po čtyřech dnech. Když se žena svého muže zeptala, proč nepřišel dříve, tak ji ani neodpověděl.

Narozením syna se věnovala jen jemu, protože byl pro ni nejdůležitějším „človíčkem“ na světě. Když ležela a usínala s malým v posteli, tak přišel manžel, skočil na ni a praštil ji. A to jen proto, že si s ním nechtěla povídat. A díky tomu, že vedle ni ležel malý, tak se poprvé začala bránit. Vší silou ho koplá přímo do rozkroku. Byl z toho tak překvapený, že ji nechal být.

Vše, co se u nich dělo a děje, okamžitě řekla své matce a otci. Matka ihned k dceři přijela a zůstala s ní. Měla strach, aby ji dále neublížoval.

Rodiče ji pomohli se sbalit a odstěhovat se. Manžel ji opět přemlouval, prosil, brečel, ať neodchází, že už to nikdy neudělá. Byla plně rozhodnuta a věděla, že takového člověka vedle sebe nechce. Nemohla dopustit, aby její syn vyrůstal v takovém prostředí, a aby nedošlo k tomu, že někdy uhodí i jeho.

Od doby, co ho opustila, už ho nikdy neviděla. Měla velké problémy se vrátit do normálního života. Pocit, že ho někde potká, že ji sleduje, kontroluje poštu a telefon měla velmi dlouho. Dává si pozor a je velmi opatrná v nových vztazích.

Na závěr dodala: „Jsem moc ráda, že mi rodiče pomohli, že mi věřili a nenechali mě v této situaci. Mnoho lidí se mě ptalo, proč zrovna já jsem to nechala dojít tak daleko. Na tuto otázku jsem jim nedokázala odpovědět.“

ZÁVĚŘ

Cílem práce bylo udělat ucelený přehled o DN a o subjektech, které se podílejí na jeho odstranění. Je to téma, o kterém laická veřejnost moc neví, proto je práce podaná jako souhrn základních informací o DN. Snaha byla získat co nejvíce informací a ukázat čtenářům, s čím vším se mohou u DN setkat. Aby věděli, že násilí není jen fyzické, ale také psychické, sexuální, sociální a ekonomické. Patří sem i veškeré vulgární urážky a ponižování. Práce měla také za úkol ukázat, na koho se můžeme v případě DN obrátit, kdo nám poskytne informace jak dále postupovat, podá pomocnou ruku, a že na problém nejsou oběti sami.

Problému DN se věnuje velká pozornost, protože to není problém jen společenský, ale je to hlavně problém lidí, které toto utrpení prožívají. Tento problém je ještě v mnoha případech tabuizován a to i přes veškerou kampaň v médiích a úpravu některých zákonů. Většina lidí nedokáže o DN hovořit otevřeně. DN není jen problém jednotlivce, je to problém celé společnosti. Nejhorší na tomto problému je, že se násilí odehrává v parnaských vztazích, kde jsou svědky děti. Úkolem rodiny by mělo být zajistit bezpečný a láskyplný domov pro děti a to bez násilí a hádek. Pro děti je DN velmi traumatickým zážitkem. Celé toto dění vnímají velmi intenzivně a negativní dopady si s sebou nesou až do dospělosti.

Práce je rozdělena na dvě části, na část teoretickou a část praktickou. Teoretická část je rozdělená do tří hlavních kapitol. V první kapitola se zabývá legislativou. Zde jsou uvedeny zákony, které se týkají DN. Díky přijetí zákona č. 135/2006 Sb., se změnili některé zákony v oblasti ochrany před DN.

Druhá kapitola je zaměřena přímo na DN páchané na ženách. Tato kapitola je rozdělena do několika podkapitol. Jako první je zde vymezený pojem domácí násilí z několika pohledů. Jsou zde vypsány formy DN, aby čtenář věděl, že není jen fyzické násilí. Dále je zde zmínka o fázích DN. Oběť se zmítá v kolotoči fází, které se neustále opakují. Důsledky DN jsou v některých případech velmi katastrofální. Nejenom,

že oběť prožije trauma, na které nikdy nezapomene a díky jemu bude poznamenaná celý život a to nejen na těle (jizvy), ale hlavně na duši.

Poslední kapitola v teoretické části je zaměřena na subjekty, které se podílejí na odstranění DN. Mezi subjekty, které pomáhají obětem DN a jejich rodinným příslušníkům je Policie ČR, lékaři, soud, intervenční centra a některé organizace. Ze zákona má Policie právo vykázat násilnou osobu z obydlí, ve kterém se odehrávalo DN. Velkou roli v pomoci ženám, které jsou ohroženy DN, hrají intervenční centra. Ty poskytují služby, které vedou kvalifikovaní a odborně proškolení pracovníci. Poslední podkapitolou jsou organizace, které poskytují pomoc obětem DN. Uvedené jsou jen některé jako např. o. s. Rosa, BKB a o. s. Acorus. Zde jsou uvedeny a vysvětleny služby, které poskytují.

V praktické části jsou uvedeny tři kazuistiky, kde jsou popsány případy, jak probíhalo DN, jak se ženy cítily a co udělaly proto, aby tato noční můra skončila.

Důležité je, aby si lidé uvědomili, že DN jde zvládnout, překonat a „poprat“ se s ním. Cesta ke zvládnutí není vůbec jednoduchá, protože je plná nástrah, překážek, zvratů a rozhodnutí, ale existuje. Překonat DN neznamená zapomenout na to, co se stalo, neboť to není možné ani účelné.

Je potřeba se této problematice neustále intenzivně věnovat. Aby laická veřejnost věděla, že se tento problém děje a může se klidně dít i u sousedů a oni nic netuší. Zkráceně řečeno, aby lidé nebyli lhostejní k problémům svého okolí. Musí se dát jasně najevo, že DN se netoleruje a ani tolerovat nebude.

Doufejme, že někdy dojde k tomu, aby silnější neponižoval slabšího, aby si člověk násilně nevynucoval moc nad druhým a společnosti si bude plně rovna bez ohledu na věk, pohlaví, původ, rasu či názory.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Monografie

BUSKOTTE, Andrea. *Z pekla ven: žena v domácím násilí*. 1. vyd. Brno : Computer Press, 2008. 176 s. ISBN 978-80-251-1786-6.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. Plzeň : A. Čeněk, 2004. 431 s. ISBN 80-86473-86-4.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky*. Praha : Grada, 2008. 150 s. ISBN 978-80-247-2207-8.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Policejní psychologie*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2006. 309 s. ISBN 80-86898-73-3.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila, VITOUŠOVÁ, Petra, a kol. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů*. Praha : Grada, 2007. 191 s. ISBN 978-80-247-2014-2.

HUŇKOVÁ, Markéta, VOŇÁKOVÁ, Jiřina, a kol. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. Praha : proFem, 2004. 194 s. ISBN 80-239-2106-1.

KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, et al. *Právo proti domácímu násilí*. 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 2011. 139 s. ISBN 978-80-7400-381-3.

MATOUŠEK, Oldřich, a kol. *Sociální praxe v praxi*. 1. vyd. Praha : Portál, 2005. 352 s. ISBN 80-7367-002-X.

STŘÍLKOVÁ, Patricie, FRYŠTÁK, Marek. *Vykázání jako prostředek ochrany před domácím násilím*. 1. vyd. Ostrava : Key Publishing, 2009. 91 s. ISBN 978-807418-020-0.

ŠEVČÍK, Drahomír, ŠPATENKOVÁ, Naděžda, a kol. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. 1. vyd. Praha : Portál, 2011. 186 s. ISBN 978-80-7367-690-2.

ŠPATENKOVÁ Naděžda, a kol. *Krizová intervence pro praxi*. 2. vyd. Praha : Grada, 2011. 195 s. ISBN 978-80-247-2624-3.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 4. vyd. Praha : Portál, 2008. 870 s. ISBN 978-80-7367-414-4.

Zákonné normy

Listina základních práv a svobod

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách

Zákon č. 135/2006 Sb., na ochranu před domácím násilím

Elektronické zdroje

ACORUS. Domácího násilí. [online]. [cit. 2012-01-13]. Dostupné z:
<http://www.acorus.cz/cz/domaci-nasili/info-o-domacim-nasili.html>.

ACORUS. Poslání. [online]. [cit. 2012-02-11]. Dostupné z:
[http://www.acorus.cz/cz/o nas/poslani.html](http://www.acorus.cz/cz/o_nas/poslani.html).

ACORUS. Poslání služby azylový dům. [online]. [cit. 2012-02-11]. Dostupné z:
<http://www.acorus.cz/cz/sluzby/azylovy-dum.html>.

ACORUS. Poslání služby krizová pomoc. [online]. [cit. 2012-02-11]. Dostupné z:
<http://www.acorus.cz/cz/sluzby/krizova-pomoc.html>.

ACORUS. Poslání služby odborné sociální poradenství. [online]. [cit. 2012-02-11]. Dostupné z: <http://www.acorus.cz/cz/sluzby/odborne-socialni-poradenstvi.html>.

ACORUS. Základní informace. [online]. [2012-03-13]. Dostupné z: <http://www.acorus.cz/cz/domaci-nasili/ptsp.html>.

BÍLÝ KRUH BEZPEČÍ. O nás. [online]. [cit. 2012-03-01]. Dostupné z: <http://www.bkb.cz>.

BÍLÝ KRUH BEZPEČÍ. Co je a co není domácí násilí. [online]. [cit. 2012-03-01]. Dostupné z: <http://www.bkb.cz/pomoc-obetem/domaci-nasili/co-je-a-co-neni-domaci-nasili/>.

DONA LINKA. Metoda SARA DN. [online]. [cit. 2012-03-19]. Dostupné z: <http://www.donalinka.cz/nova-praxe/metoda-sara-dn/>.

EUROGUIDANCE. Otázka č. 28) kazuistika/příklad dobré praxe. [online]. [cit. 2012-03-15]. Dostupné z: <http://www.euroguidance.cz/getFile.php?fileKey...lang=cz>.

INTERDISCIPLINÁRNÍ TÝM MĚSTA BRNA. Domácí násilí v českém právu. [online]. [cit. 2012-01-09]. Dostupné z: <http://www.idtbrno.cz/domaci-nasili-vceskem-pravu>.

MAGDALENÍUM. Fáze domácího násilí. [online]. [cit. 2012-01-25]. Dostupné z: <http://www.magdalenium.cz/index.php?nid=4875&lid=CZ&oid=643226>.

ROSA. Kdo jsme. [online]. [cit. 2012-02-08]. Dostupné z: <http://www.rosa-os.cz/>.

ROSA. Poradenství. [online]. [cit. 2012-02-08]. Dostupné z: <http://www.rosa-os.cz/o-nas/poradenstvi/>.

ROSA. Azylový dům. [online]. [cit. 2012-02-08]. Dostupné z: <http://www.rosa-os.cz/o-nas/azylovy-dum/>.

ROSA. Telefonická krizová pomoc. [online]. [cit. 2012-02-08]. Dostupné z: <http://www.rosa-os.cz/o-nas/telefonicka-krizova-pomoc/>.

STOP NÁSILÍ. DN pro zdravotníky. [online]. [cit. 2012-03-10]. Dostupné z: <http://www.stopnasili.cz/verejnost/dn-pro-pomahajici-profese/zdravotnici.html>

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

LZPS - Listina základních práv a svobod

DN - domácí násilí

ČR - Česká republika

IC - intervenční centra

BKB - Bílý kruh bezpečí

SARA - Spousal Assault Risk Assessment

o.s.ř. - občansko soudní řád

o. s. - občanské sdružení

DN – domácí násilí

IC – intervenční centrum

Osoby ohrožené - osoby ohrožené násilným chováním ze strany osob blízkých nebo osob žijících s nimi ve společném obydlí

SEZNAM OBRÁZKŮ

Seznam obrázků

OBRÁZEK 1: FÁZE DOMÁCÍHO NÁSILÍ

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Pavla Škubalová

Obor: Vzdělávání dospělých (Voš)

Forma studia: denní

Název práce: Domácí násilí na ženách a subjekty podílející se na jeho odstraňování

Rok: 2012

Počet stran textu bez příloh: 48

Celkový počet stran příloh: 0

Počet titulů české literatury a pramenů: 17

Počet titulů zahraniční literatury a pramenů: 0

Počet internetových zdrojů: 17

Vedoucí práce: Mgr. Simona Bejvlová